

Лабута А. О., здобувачка вищої освіти 3 курсу, гр. МР-191
Науковий керівник – к.е.н., доцент **Полковниченко С. О.**
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОМОГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

Ринкова економіка неможлива без розвитку підприємництва, яке є гарантом її стабільності та підвищення рівня життя громадян. Одним із суб'єктів підприємницької діяльності є домогосподарства.

Домогосподарство – це економічна одиниця, що складається з однієї чи більше осіб, які ведуть спільне господарство, що забезпечує економіку факторами виробництва і використовує зароблені на цьому кошти для поточного споживання товарів і послуг, а також здійснює заощадження з метою задоволення своїх потреб. На практиці домогосподарство функціонує у вигляді сім'ї та її діяльності.

В умовах євроінтеграційних трансформацій економіки домогосподарства проявляють себе як активні учасники економічних процесів. Саме вони є джерелом наповнення державних бюджетів, забезпечують можливість реалізації трудового потенціалу учасників ринку праці, беруть участь у кругообігу ресурсів та грошових потоків. Від ефективності розвитку підприємницької діяльності домогосподарств значною мірою залежить економічна стабільність держави, адже великі підприємства не в змозі задовольнити потреби усіх без винятку груп споживачів, вони в основному працюють на уніфікованого покупця [1].

Результатом економічної діяльності домогосподарств є їх доходи, рівень яких визначає матеріальне становище. Динаміка та структура доходів залежить від багатьох чинників, які зумовлені політичною й соціально-економічною ситуацією в країні. Надзвичайно низький рівень доходів домогосподарств у перші роки незалежності України був наслідком глибокої економічної кризи в період становлення ринкових відносин; значної заборгованості з виплати заробітної плати тощо. З подальшим розвитком ринкових відносин процес формування доходів домогосподарств ускладнився. Це стосується як економічного змісту та призначення доходів, так і джерел їх створення [2].

Джерелами формування доходів домогосподарств є: заробітна плата, доходи від підприємницької діяльності та самозайнятості, продажу сільськогосподарської продукції, вироблених товарів та послуг, соціальні виплати з державного бюджету тощо.

Найбільшу частку в структурі доходів домогосподарств України займає оплата праці – 54,5% у 2018 р. проти 47,6% у 2010 р. Значно зменшилась частка пенсій, стипендій, соціальних допомог, які надані готівкою, – з 25,8% у 2010 р. до 19,9% у 2018 р. [3]. Щодо доходів від підприємницької діяльності та самозайнятості, їх динаміка в абсолютних величинах, відображена на рис.1, свідчить про зростання за останні роки. Частка доходів від підприємницької діяльності у структурі сукупних доходів домогосподарств є нестабільною за досліджуваний період. Але у 2018 р. порівняно з 2017 р. помітне зростання – на 65,4% в абсолютному розмірі і на 1,6 в.п. збільшилась їх частка.

За обстеженням доходів домогосподарств у 2018 р., їх частка (% у сукупних доходах) від підприємницької діяльності у міських поселеннях становила 6,4%, а у сільській місцевості – 5,1 % (при загальному показнику 6%). У 2017 р. дані показники були дещо меншими: 4,9% і 3,5% (при загальному 4,4%) відповідно. Щодо складу домогосподарств, у домогосподарствах з дітьми доходи від підприємницької діяльності становили 7,3% (6% у 2017 р.), у домогосподарствах, у складі яких є діти, які не мають одного чи обох батьків, – 2,4%

(1,3% у 2017 р.), у домогосподарствах без дітей – 4,9% (3% у 2017 р.), у домогосподарствах, у складі яких є молоді сім'ї, – 7% (6,8% у 2017 р.) [4].

Рисунок 1 – Динаміка доходів від підприємницької діяльності (в середньому за місяць в розрахунку на одне домогосподарство (грн)) та їх частка у структурі сукупних доходів (%) за 2010-2018 рр.

Джерело: розраховано і побудовано на основі [3].

Структура доходів домогосподарств від підприємницької діяльності залежно від рівня середньодушових еквівалентних загальних доходів представлена в табл. 1.

Таблиця 1 – Структура доходів домогосподарств від підприємницької діяльності залежно від рівня середньодушових еквівалентних загальних доходів

Критерії розподілу домогосподарств	2017	2018
Домогосподарства, які за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів у місяць входять до складу:		
першої децильної групи	2,9	4,5
десятої децильної групи	8,0	10,4
групи нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму (1603,67 грн – 2017 р.; 1744,83 грн – 2018 р.)	4,5	0,4
групи нижче фактичного прожиткового мінімуму (2941,46 грн – 2017 р.; 3262,67 грн – 2018 р.)	2,9	3,6

Джерело: сформовано на основі [4].

Як свідчать дані табл.1, у 2018 р. порівняно з 2017 р. зросли частки доходів домогосподарств від підприємницької діяльності у трьох представлених груп, а частка групи нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму різко скоротилась. Така тенденція зумовлена зростанням доходів домогосподарств.

Проведене дослідження свідчить про незначний вплив підприємницької діяльності домогосподарств на їх доходи. У зв'язку з цим необхідно активізувати діяльність держави щодо створення умов для розширення можливостей підприємницької діяльності домогосподарств.

Список використаних джерел

1. Перит І. Зміст та особливості підприємницької діяльності домогосподарств як важливих суб'єктів економічних відносин. *Світ фінансів*. 2015. Вип.4. С.152-162.
  2. Станкевич Ю.Ю. Формування основних джерел отримання доходів сучасного домогосподарства. *Наукові записки. Серія «Економіка»*. 2008. Випуск 10. Частина 2. С.299- 305.
  3. Структура сукупних ресурсів домогосподарств (1999-2018). Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
  4. Соціально-економічне становище домогосподарств України у 2018 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств). Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
-

Smirnova K. V., student of gr. FEEM 19-1 (Marketing)
Academic advisor - **S. E. Kuznetsova**, Master of Economics, Senior Lecturer
Karaganda Technical University (Karaganda, Kazakhstan)

DEVELOPMENT OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

In the modern world, the topic of social entrepreneurship (SE) is becoming more relevant and represents a very promising area. The reasons for the popularity of SE are that the social system is not able to independently solve all the problems of the population. It is quite difficult for people with insufficient resources and limited opportunities to realize themselves. Often, society does not pay attention to creating conditions for their normal existence [1].

What is «social entrepreneurship»?

«Social entrepreneurship is the application of practical, innovative and sustainable methods for the benefit of society; a unique approach to economic and social problems» (Schwab Foundation).

«Social entrepreneurship is an innovative activity that is initially aimed at solving or mitigating the social problems of a society on the basis of self-repayment and sustainability» [2].

Social entrepreneurship is located at the intersection of the commercial and non-profit sectors, that is, business and charity. Social entrepreneurship occupies an intermediate position between traditional entrepreneurship and charity. It differs from entrepreneurship in its goals, orientation to social change and systematic solution of social problems of society; it differs from charity in the entrepreneurial nature of its activities.

According to P. Drucker – «the entrepreneur is always looking for changes, reacts to them and uses them as an opportunity» [3]. That is, a social entrepreneur needs to realize that his business should contain three points – financial stability, solving social issues and innovation-this is the cardinal difference between such entrepreneurship and other similar areas of activity.

The signs of social entrepreneurship are:

- social impact-targeted focus on solving / mitigating existing social problems;
- innovativeness-the use of new, unique approaches that will increase the social impact;
- self-repayment and financial stability – the ability to solve social problems at the expense of the income received from own activity;
- scalability and replicability – increasing the scale of activities, spreading experience;
- entrepreneurial approach – the ability to see market niches, accumulate resources that have a positive impact on society as a whole.